

2. Gaia: Ekologia eta Ingurumena, Etika eta Zuzenbiaderen ikuspegitik. Ingurumenaren babes-printzipioak eta Gobernantza eredua.

INGURUMEN-ETIKAK,ZEREN GAINEAN EGITEN DU HAUSNARKETA?

1. Zeren gainean egiten du ingurumen-etikak hausnarketa?

Ingurumen etikak gizakiok ingurumenarekin ditugun harremanen gaineko hausnarketa egiten du, beti ere indarra harreman horietan parte hartzen duten pertsona konkretuen jardueraren gainean egiten delarik. Horren arabera, giza jarrera eta ekintza desberdinak proposatzen ditu. Ingurumenaren ikuspuntu aniztasunak jokabideak epaitzean eragin handia dauka, gizakien eskubideak ez bezala hauek ez baitaude karta unibertsal batean bilduta. Hausnarketa hauen bidez, gure jokabidearen balorazioa egiten da, egokia den ala ez erabakitzeko. Azken finean, planetaren biziaren barruan gizakiak izan behar duen rol zehatza hausnartzen du, bai norbanako bezala, bai kolektiboen kide bezala.

2. A. Marcos Martinez idazlearen esanetan, zein multzotan sailka ditzakegu ingurumen-etikak hausnartzen dituen problemak? Multzo bakoitzeko adibide bat jarri.

Ingurumen etikak gizakiaren eta ingurugiroaren arteko arazoen inguruko hausnarketak egin behar ditu eta hauek, hiru multzo nagusitan bana daitezke.

1. Nazioarteko arazoak: Berotegi efektua, oihanen galera, istripu erradiaktibo eta euri-azidoa bezalako arazoak, herrialde guztiengan eragina daukate eta beraz, akordio batera heldzea zaila den arren, nazioarteko erantzuna behar dute.
2. Belaunaldien arteko arazoak: Momentuan bizi diren belaunaldiek etorkizuneko belaunaldien gain eragina daukate, izan ere, egungo garapen ekonomiko eta teknologikoek etorkizuneko populazioaren bizi baldintzatan eragingo dute. Adibidez materia fosilen gainustiaketa.
3. Espezieen arteko arazoak: Gizakiak beste izaki bizidunekin dituen gatazkak, zenbait espezieetako banako, espezie osoarekin zein biosferarekin. Gizakiok gainerako izakiei ematen dizkiegun balioak, espeziekeriaren dilema zabaltzen du, espezie batzuen garrantzia besteena baino handiagoa den edo ez eztabaidatzen duena. Adibidez habitat suntsipena.

3. Ingurumen arazoez arduratzen diren arau juridikoek, ingurumen-etikak aztertzen dituen arazo mota guztiak hartzen dituzte kontutan? Arrazoitu zure erantzuna.

Bai. Ikuspuntu juridiko batetik ingurumenak definizio zehatz bat eduki behar du, ez daukana zertan kalean ulertzen dugunarekin bat etorri. Arau eta lege multzoa erabilgarriak izan daitezen nahitaezkoa da lege horiek hasieran

erabiliko diren kontzeptuak definitzea, eta ingurumena horietako bat da. Hala ere, ingurumenak esparru juridikotik kanpo hainbat definizio desberdin eduki ditzake. Gizarte zientziek, esaterako, modu desberdinean uler dezakete ingurumena, bere zentzu zabalenetik murriztena. Azken hauen artean, zabalenen artean alegia, ingurumenak barneratuko lituzke “pertsonak eta izaki biziak inguratzen dituzten zirkunstantzia edo inguruabar fisiko, kultural, sozial eta ekonomikoak”.

4. Zer dira, zertarako erabiltzen dira nazio-gaundiko erakundeak ingurumen gaietan? Haien arteko bat aipatu dezakezu? Zein dira zailtasunik handienak?

Nazionalitate gabeko erakundeak dira, osatzen dituzten herrialdeen subiranotasun zati bat dutelarik. Hainbat estatuz osatuta daude baina ez dute hauen behar zenbait herrialdeetan neurriak eta haien funtzioak aplikatzeko. Ingurumen gaietan nazio-gaundiko erakundeak giza eskubideen preserbaziorako, ingurunearen kontzervaziorako eta babeserako, ekonomia suspertzeko eta beste helburuetarako erabiltzen dira. Besteak beste EB (Europar Batasuna, Europako ekonomia eta kooperazioa suspertzeko), NATO (Ipar Atlantikoko Itunaren Erakundea, herrialdeen elkarrekiko babesa bermatzeko), WWF (world Wildlife Fund, munduko ingurunea babesteko) eta EBZ (Europako Banku Zentrala, Europako ekonomia suspertzeko). Haien zailtasunik handienak herrialde bakoitzak neurria aplikatzeko era da, bakoitzak nahi duen moduan aplikatu ditzakeelako.

GIZAKIAREN ETA INGURUMENAREN ARTEKO HARREMAA IKUSTEKO ERA EZBERDINAK. ANTROPOZENTRISMO ETA EKOZENTRISMOA.

5. Ingurumen-etika antropozentrikoa zer den azaldu.

Erreferentzia moduan gizakia zentroan hartzen duen pentsaera da. Gizakiak bere biziraupenerako, garapenerako eta ongizaterako behar duena hartzen du naturatik. Dena den, zaindu egiten du, ongizaterako beharrezkoak dituen errekurtoak edukitzeko ingurumen-baldintzak gorde nahi baititu. Ikuspegi honetatik begiratuta, gizakiak bakarrik izango lirateke “subjektu moralak”, eskubide eta beharrian etikoen subjektu, eta gizakiari aitortzen zaio norbere errealizazioa bilatu eta lortzeko eskubidea, horretarako biosferatik behar duen elementu adina hartuta. Gizakiak natura bere ondasun gisa erabiltzen du.

6. Gizaki eta ingurumenaren arteko harremana ulertzeko duten eraren arabera, nolakoak esan daiteke direla Europako ingurumen-lege gehienak?

Europako ingurumen legeek antropozentrismo moderatua jarraitzen dute. Lege hauek sortzean kontuan hartzen dena gizakia da: zein beharrian dauzkan, etorkizunean zer beharko duen... Hala ere, ingurumenaren gaineko erantzukizuna ere azpimarratzen du, horregatik, Europako legediaren helburua gizakiak ingurumena modu jasangarri batean ustiatzeko natura babestea da. Filosofia honek, gizakia hartzen du ardatz, eta ingurumean bere probetxurako dagoen elementu periferiko gisa. Beraz, ingurumena gizakien bizi kalitatearen elementu

gisa babesten da. Azkenaldian enpresez gain norbanakoak ere naturarekiko erantzukizunak hartzera behartzen ari dira (birziklapena esaterako).

7. Ingurumen-etika biozentrikoa eta ekozentrikoa zer den azaldu.

Euren ikuspegiaren muina Naturak duen berezko balioan jarri nahi dute. Gizakiarentzako duen balioaz aparte, hau da, gizakiari erabilgarritasuna edo onurak emateagatik duen balioaz aparte, Naturak badu balio propio bat, berezkoa, independentea. Ikuspegi honen aburuz gizakia biosferaren beste kide bat besterik ez da, eta ez du beste espezieen ezta Naturaren gaineko domeinurik.

Antropozentrismoari oposaturiko mugimenduak izatea dute komunean. Bakoitzak gizakiaren partez beste elementu bat jarri nahi du guztiaren zentruan: biozentristek bizidunak erreferentzia bezala, ekozentristek ekosistema.

8. Ingurumenaren eta gizakiaren arteko harremanari dagokionean, nola kokatuko zenuke Arne Naess-en pentsamendua? Haren pentsamendua labur azaldu.

Arne Naess-en ikuspegia ekozentrikoa da, ikuspegi biozentrikotik datorrena. Arne Naess-en aburuz, biosistemak haie baitan balio intrintseko bat dute. Bizi formen dibertsitatea eta aberasztasuna berezko balioa dira eta gizakiak ez du inongo eskubiderik aberaztasun hori murrizteko haren beharrak asetzeko. Horrela gizakiaren eragina gehiegizkoa da eta bizitzaren baldintzak aldaketak behar ditu, egitura ekonomikoak, teknologikoak eta idologikoak eragina dutenak.

INGURUMEN-ZUZENBIDEA ETA HAREN PRINTZIPIO NAGUSIAK

9. Zentzu hertsian noiz agertu zen Ingurumen-Zuzenbidea?

Antzinarako Zuzenbidea begiratzen badugu (Antzinako Erromakoa edo Hamurabiren Kodea, besteak beste) gaur egungo ingurumen---zuzenbidearen arauekin harremana duten arauak topa ditzakegu. Bada, dena den, funtsezko ezberdintasun bat. Ingurumena babesten dutela badirudi ere, arau horiek jabetza pribatua, osasun publikoa edo uren garbitasuna babeste dituzte, besteak beste. Ingurumenak ez zuen berezko baliorik.

10. Zer dira Ingurumen-Zuzenbidearen printzipioak? Zertarako erabiltzen dira?

Ingurumen-Zuzenbidearen printzipioak ingurumen zuzenbidea gidatzen duten printzipio nagusiak dira, Ingurumen Zuzenbidearen arauen perspektiba ematen dutelarik.

11. Zentzu zabalean, historiako zein momentutan agertu ziren ingurumenarekin zerikusiren bat duten arau juridikoak?

Ingurumenarekin zerikusiren bat duten arau juridikoak XX. Mende bukaeran agertu ziren. Konkrétuki 1970 hamarkadan agertu ziren, kutsadura kontrolatu eta natura baliabideen erabiltze jasangarriaren bila, hau da, nazio mailetan eta nazio aretan ingurumenaren hondamena gelditzeko.

12. Aipa itzazu Ingurumen zuzenbidearen hiru printzipio.

1. Prebentzio printzipioa.
2. Zuhurtzia printzipioa
3. “Kutsatzen duenak ordaindu behar du” printzipioa

13. Zer da prebentzio printzipioa, Ingurumen-Zuzenbidearek dagokionean?

Prebentzio printzipioa arriskuak sor ditzazketen egoeren aurrean neurriak hartzean datza, arriskuak kalte bihurtu ez daitezela.

14. Zer da zuhurtzia printzipioa, Ingurumen-Zuzenbidearek dagokionean?

Printzipio honek prebentzioa sendotzen du. Arriskueta batak kalte bihurtzeko aukera zenbatekoa den ez jakitean, ziurgabetasun edo desadostasun zientifikoa dagoenean edo kalteak oso larriak direnean (hondamendi mailakoak edo konponezinak) printzipio batak aplikatzen dira zenbait neurri hartzeko

15. Zer esanahi du kutsatzen duenak ordaindu behar duela, Ingurumen-Zuzenbidearek dagokionean?

Prebentzio erroko printzipioa da. Kutsadura sortzeak kaltea sortzea sortzen duenez, hau ezin da merke atera. Isunen bidez ez kutsatzea kutsatzea baino merkeago eta erosoagoa izatea bilatzen da. Neurri hau orain arte batez ere enpresa handiei begira egin izan da, etekin ekonomikoak lortzeko astakeria gehien egiten dutenak baitira.

16. Ingurumen-Zuzenbidearen esparruan, zer da ordezkatzeko printzipioa?

Ingurumen gai baten inguruan erabakiak gai horren magnitudearen arabera gertuen kokaturiko administrazioak hartu behar ditu. Horretarako, eskuduntza edo kompetentzien banaketak arazo horiei aurre egiteko diseinatu egon behar du. Adibidez, herri bateko erreka baten arazoari udalak ekin behar dio, baina herri ugari zeharkatzen dituen ibai baten arazoari, berriz, diputazio edo erkidegoak (gure administrazio sisteman).

17. Ingurumen-Zuzenbidean zer da parte-hartze eta gardentasun printzipioa?

Ingurumen politiken azken hartzaile hiritarrak direnez gero, hauek ingurumen-informazioa lortzeko aukera eta, batzuetan, hartzen diren erabakietan parte hartzeko aukera ematen zaie, modu honetan hiritarren parte-hartzea bideratuz.

INGURUMEN ZUZENBIDEA ULERTZEKO, ORDENAMENDU JURIDIKOA BERA (ARAU JURIDIKOEN MULTZO OSOA) PIXKAT ULERTU BEHAR DUGU. HAUEK HURA ULERTZEKO ZENBAIT GAKO. JASANGARRITASUNAREN GOBERNANTZA, MAILA ANITZETAKO GOBERNANTZA.

18. Azaldu labor ordenamendu juridikoa zer den.

Gizarte talde konkretu baten elkarbizitza antolatzen duten arauen multzoari ordenamendu juridikoa deritza. Arau hauek norbanakoei jardute aginduak ematen dituzte eta , horretaz gain, botere erbiltzeko erak definitu eta gizartekideen arteko gatazken konponketa sistematik zehazten dituzte.

19. Nolakoa da ordenamendu juridikoaren barruko arauen artean dagoen harremana? Zein dira harreman hori atolatzeko irizpide nagusienak?

Ordenamendu juridiko demokratiko batean arau nagusi bat dago, Konstituzioa alegia, eta horrekin sistema politikoa hasten da, erreferendum bidez onesten dena. Hauek beste arauen gainetik daude beti, eta azpiko mailetakoa arau bat kontraesanetan balego, balioa galduko lukete.

Ondoren LEGE mailako arauak daude, Gorte Nagusiek sortutakoak (Parlamentuak), eta salbuespenetan Gobernuak sor ditzake ere (Lege-dekretu izanez).

Arauen hierarkiaren behealdean ERREGELAMENDUAK daude. Esatutko Gobernuak (Errege Dekretuak edo Ministro ordenak), erkidegoetako gobernuak (Dekretuak), eta haien administrazio erakundeek sor ditzakete, bai eta bertoko administrazio erakundeak ere (Udalak, Diputazioak, etab.).

20. Zeinek du hierarkia lehentasuna, Lege batek edo Errege-dekretu batek?

Arauen hierarkia jarraituz, Lege mailako arauak Errege dekretu baten gainean egongo litzateke, maila gorago batean. Lege mailako arauak, arau erregelamenduak baino lehentasun handiagoa daukate, hierarkian maila handiago batean daudelako.

21. Azaldu labur Herri Administrazioa zer den.

Herri-Administrazio edo Administrazio Publikoa, erakunde multzo bat da kolektibitatearen eta Estatuaren helburuak aurrera eramateko antolatu dena. Hau da, Estatuari eman dizkiogun helburuak edo ardurak betearazteko tresna da.

Antolakuntza aparatu erraldoia da, Legeen eta Gobernu ezberdinen esku jartzen dena, interes publikoari betekizuna emateko. Neutrala da (ez du ideologiarik) eta funtzio publiko bat duten pertsona bakarreko organoak zein kide anitzetakoaz osatuta daude (langile ofizialak, funtzionarioak eta landile publikoak).

22. Zer nolako ekintza motak egikaritu ditzakete Herri Administrazioek?

Herri Administrazio edo Administrazio Publikoa zera da, erakunde multzo bat kolektibitatearen eta Estatuaren helburuak aurrera eramateko antolatu izan dena. Hau da, Estatuari eman dizkiogun helburuak edo ardurak betearazteko tresna bat da. Herrialde demokratikoetan hiritarrei zerbitzu emateko tresna dela esaten da.

1) **Antolamendu eta programatze jarduerak.** Parlamentuko arauen edo gobernuaren politikek esaten dutena aurrera eramateko, Administrazioek plangintza lan bat behar izaten dute. Euren barne departamentuei aginduak eman behar dizkiete eta, askotan, denbora epe batean zehar bata bestearen atzean ekingo diren jardute ezberdinak antolatu ere.

2) **Kontrol edo polizia jarduerak.** Interes orokorra dela eta, Herri Administrazioek hiritarren eskubideak baldintzatu edo mugatu egin ditzakete zenbait ekintzen bidez. Hori horrela, orokortasunarentzako baliozkoak diren gauzei arrisku edo kalteren bat sor diezaioketen ekimenak kontrolatu egiten dira, normalean "lizentzia edo baimen eskamenei bidez". Adibidez, enpresa bat sortzeko, kotxe bat gidatzeko, profesio bat egikaritzeko,... baimenak eskatzen dira eta baimen horien ematea eskakizun batzuk betetzearekin lotu ohi da.

- 3) **Zerbitzu publiko jarduera.** Gizartearen behar bat asetzeko, batzuetan Herri Administrazioek bere zerbitzu bat eman dezakete (garraio bide publikoak, osasun-zentro publikoak, ur edo energiaren horniketa lana, hezkuntza zerbitzuak, etab). Zerbitzu hauen ematea zuzeneko izan daiteke, edo posiblea da ere enpresa pribatu bati emakida edo kontzesioa ematea. Kasu honetan, emakida horrekin batera arau batzuk jartzen zaizkio emakidatuari.
- 4) **Sustapen jarduera.** Gizartearen barruan positiboak edo desiragarriak direla uste den ekimenak bultzatzeko edo laguntzeko jarduera da hau. Diru-laguntzen bidez, zergen gutxitzeen bidez etab, Estatuak interes publikoaren onerako diren ekimenei laguntza ematen die.
- 5) **Zigortze jarduera.** Arau-hausteei erantzun emateko jarduera da hau. Arau-hauste bakoitzari jarri beharreko zigorra zein den LEGEetan esaten da (ez du administrazioak bere kontu erabakitzen). Multak, eskubideen galtzeak (adibidez gida baimenaren galtzea), kalteak konpontzeko beharra, gaitasun gabetzeak etab aurrikusi dira.
- 6) **Arbitraia jarduera.** Administrazioaren organo batzuen lana da Epaile eta Magistratuen ordezkari lana egitea, pertsona pribatuen arteko gatazkei konponbide bat emanez.

23. Herri Administrazioen ekintzen indarra azaldu ezazu, bai eta haien aurrean hiritarrak zein egoeratan aurkitzen diren.

Herri-administrazioen ekintzek indar handia dute. Haien ekintzak baliozkotzat hartzen dira eta, beraz, betearazi daitezke auzitegira jo gabe. Hiritarrok, ordea, gure aldeko ekintza baten indarra ezin izaten dugu gure kontuan hartu, administrazioaren edo auzitegien laguntza behar dugu hura betearazteko.

24. GL. 30/1992 Legeak hiritarrei Herri Administrazioen aurrean aitortzen dizkieten eskubideetako HIRU aipatu (35. Artikuluan agertzen diren eskubideetatik).

- a. Interestunak badira, edozein unetan jakin dezakete prozeduraren izapideak zertan diren, eta prozedura horietako adirien kopiak lor ditzakete.
- b. Prozedurak izapidetzeko ardura duten herri-administrazioetako agintari edo langileak identifika ditzakete.
- c. Aurkeztutako agirien kopia zigilatua izan dezakete, kopia jatorrizko agiriekin batera eramaten baidute, eta jatorrizko agiri horiek berreskura ditzakete, prozeduran jatorrizkoak jaso behar ez badira behintzat.

25. Zer esanahi du Administrazioa bere zereginean inpartziala dela?

Administrazioa, bere jardunean, inpartziala izango da. Adiskidetasun eta areriotasunentzako lekuri ez da egon behar. Funtzionario batek abstenitu behar du eskuartearen duen gaibatean: interes pertsonala badu, bere gertuko senitarteko bat tartean bada, interesdunetako batekin adiskidetasun edo areriotasunik badu edo prozeduran lekuko baldin bada. Arrazoi berdinegatik hiritar batek funtzionario baten errefusatzeari eska dezake.

26. Zer gertatzen da Administrazio jardueran akats edo arau-hausteren bat badago?

Jarduera administratibo batean akats egin bada, adibidez prozeduran legea gorde ez delako, hiritarrek ekintza horren indargabetzea eskatu dezakete. Bestelako akatsik egon bada, horren konpontzea ere eskatu dezakete helegiteen bidez edo auzitegien aurrean. Herri Administrazioek euren funtzionamendu ezegokiagatik erantzukizuna dute (kalte ordaina suerta daiteke), eta funtzionarioen lege hausteei isunak jarri dakieke. Kasurik larrienetan, funtzionarioak delitugatik epaituak izan daitezke (diruen bidegabeko erabiltzea; prebarikazioa; funtzionario-eroskeria, etab).

27. Administrazio Publikoek jarduera ez-egokiagotiko erantzukizuna ba al dute?

Herri Administrazioek euren funtzionamendu ezegokiagatik erantzukizuna dute (kalte ordaina suerta daiteke), eta funtzionarioen lege hausteei isunak jarri dakieke. Kasurik larrienetan, funtzionarioak delituagatik epaituak izan daitezke (diruen bidegabeko erabiltzea, prebarikazioa, funtzionario-eroskeria,...)

28. Zelan ikusi dugu dela, orokorrean, Ingurumen Zuzenbidea? Zein ezaugarri azpimarratu ditugu?

Ingurumen zuzenbidea arau multzo zabalarri deitzen zaio. Haren helburua ingurumena babestea da, baliabide natutalen erabiltze jasagarria bermatzea bai eta gaizakien bizi-kalitaterako baldintza egokiak gordetzea ere. Ingurumenaren onerako jarduera batzuk sustatu egiten dira, diru laguntzen bidez adibidez. Bestalde zigorrak ere jartzen dira, ingurumena babesten duten arauetara hutsegiteagatik (ehiza baimenik gabe egiteagatik, babestutako gune batean landare edo animaliei kalte egiteagatik, gehiegizko zarata sortzeagatik...).

Bestalde, ingurumen zuzenbidea osagarri tekniko asko ditu askotan. Adibidez, genetikoki eraldatutako aleen landaketari dagokionean, araudiak eranskin ugari ditu zehaztasun teknikoekin. Baita onartzen den eta onartzen ez den kutsaduraren inguruan ere.

Bukatzeko, ingurumen arauen beste ezaugarri bat haien sormenean maila anitzetako gobernantza erakundeek parte hartzen dutela da. Hau da, ingurumenean eragina duten ekintza eta jardueren gaineko kontrola erakunde ezberdinen esku dago.

29. Zein zentzutan esan daiteke Zuzenbideak ingurumenari ematen dion babesa erlatiboa dela?

Bigarren berezitasuna: ingurumenaren babesa erlatiboa dela. Jasagarritasunaren ideia, babes orekatu baten ideia da, alegia, gizaki ta gizartearen aurrerapena da helburu nagusia, eta aurrerapen horri “naturarekiko jasagarria izatea nahi da”, baina esamoldeak berak badirudi ez duela lekurik uzten jasagarritasuna dela eta aurrerapenari (aurrerapen sozio ekonomikoari) mugak jartzeko.

30. Brundtland txotena delakoak, nola deskribatu zuen *aurrerapen jasangarria*?

Garapen jasangarriak edo jasangarritasunak esan nahi du ingurumenaren babesaren beste balore edo interes batzuen babesarekiko orekatzen dugula. Brundtland Txostenean esaten da aurrerapena jasangarria dela gaur eguneko belaunaldiaren beharrianak asetzen duena, beti ere datozen belaunaldiek haien beharrianak asetzeko duten gaitasuna arriskupean jarri gabe. Ez da jasangarria beritzen diren baliabideak berritze-erritmoa baino arinago ustiatzea; ez da jasangarria ezta, ingurumenak xurga ditzakeen hondakinak baino gehiago jaurtitzea.

31. Zeintzuk dira ingurumen gobernantza mailak?

Ingurumenean eragina duten ekintza eta jardueren gaineko kontrola erakunde ezberdinen esku dago: Nazioarteko, Europa mailako, Erkidego mailako, Lurralde Historiko maiako eta Udal mailako arauak eta neurriak ditugu.